

УДК 376.016:796

**CORRECTIVE ROLE OF PHYSICAL EDUCATION IN SPECIAL SCHOOL
КОРЕКЦІЙНА РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СПЕЦІАЛЬНІЙ ШКОЛІ****Spivak L. A. / Співак Л. А.***s.p.s., as.prof. / к.п.н., доц.*

ORCID: 0000-0003-0642-3330

*Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, G. Batyuka, 19, 84116**Донбаський державний педагогічний університет, Слов'янськ, вул. Г. Батюка, 19, 84116***Mazilkina A. O. / Мазілкина А. О.***студентка**Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, G. Batyuka, 19, 84116**Донбаський державний педагогічний університет, Слов'янськ, вул. Г. Батюка, 19, 84116*

Анотація. Стаття присвячена розкриттю питання ролі фізичного виховання для розвитку дітей з обмеженими можливостями. Підкреслено сутність оновлюючого впливу фізичних вправ на рухові розлади, що виникли внаслідок поразки центральної нервової системи. Зроблено акцент на тому, що недосконала моторика учнів з обмеженими можливостями не лише утруднює навчання їх руховим діям, а й гальмує розвиток взагалі.

Ключові слова: фізичне виховання, моторика, руховий розвиток, корекційно-розвивальна дія, учні з обмеженими можливостями.

Вступ.

Фізичне виховання є важливою ланкою у становленні національної школи, невід'ємною частиною всієї системи навчально-виховної роботи.

У «Концепції спеціальної освіти осіб з фізичними та психічними вадами в Україні на найближчі роки та перспективу», направленої доктрини розвитку освіти України у 21 столітті, підкреслюється, що одним із ефективних засобів всебічного розвитку особистості є фізичне виховання. Необхідність удосконалення занять з фізичного виховання в цілях забезпечення оптимального розвитку школярів, збереження і укріплення їх здоров'я, корекції порушених функцій організму передбачає вдосконалення системи корекційного навчання, використання найрізноманітніших його форм і методів.

Недаремно пріоритетним напрямком формування національної системи фізичного виховання є вдосконалення методики фізичного виховання дітей з обмеженими можливостями на основі реалізації психолого-педагогічних і психолого-фізіологічних теорій навчання, виховання й розвитку особистості.

Фізичне виховання школярів є базою, на якій формується уявлення дітей і молоді про норми і правила здорового способу життя.

Основний текст

Уся система фізичного виховання спеціальних шкіл спрямована на всебічний розвиток та підготовку до трудової діяльності учнів. Унаслідок їх особливостей психічного і фізичного розвитку школярів фізичне виховання має свою специфіку. Вона полягає в тому, що освітні, виховні і оздоровчі завдання вирішуються одночасно із завданнями корекції недоліків розумового, фізичного розвитку і порушень моторики, фізичного виховання.

Правильна постановка фізичного виховання значно впливає на вироблення

навичок малювання, ручної праці, самообслуговування, а згодом і професійно-трудових умінь і навичок. Фізіологічною основою корекції недоліків розвитку дітей з обмеженими можливостями є компенсація патологічно порушених функцій центральної нервової системи новими нервовими механізмами.

Корекція недоліків розвитку дитини в процесі фізичного виховання здійснюється, з одного боку з метою поліпшення загального стану здоров'я підняття функціональних можливостей організму, а з іншого – з метою виправлення і розвитку ураженої функції органу.

Суть оновлюючого впливу фізичних вправ на рухові розлади, що виникли внаслідок поразок центральної нервової системи полягає в тому, що під дією систематично повторюваних активних рухів стимулюється діяльність відповідних механізмів відділів нервової системи, утворюються інші нервові шляхи.

Недосконала моторика дітей з обмеженими можливостями не лише утрудняє навчання їх руховим діям, але й гальмує розвиток. Як відзначалось в роботах багатьох дослідників (В. Бондар, О. Глоба, В. Синьов, І. Татяничкова, Б. Шиян та ін.), від стану, моторики значною мірою залежить і психічний розвиток дитини.

Вдосконалюючи моторику необхідно забезпечувати такий характер рухової діяльності, при якому постійно виявлялася б корекційно-розвивальна дія на учнів з урахуванням їх рухових порушень (В. Бондар, В. Синьов Б. Шиян та ін.).

Відомо, що основними завданнями фізичного виховання учнів спеціальної школи є: зміцнення здоров'я, сприяння правильному фізичному розвитку та загартування організму; формування правильних навичок життєво важливих рухів; розвиток рухових можливостей (сили, швидкості, спритності, витривалості); виховання інтересу і звички до зайняття фізкультурою; виховання позитивних морально-вольових якостей; корекція недоліків розумового і фізичного розвитку учнів.

Зміцнення здоров'я, сприяння правильному фізичному розвитку, загартування організму забезпечується завдяки позитивному впливу занять фізичними вправами. Формування правильних навичок життєво важливих рухів має безпосередній зв'язок з підготовкою учнів спеціальної школи до праці і життя [1; 3; 4].

Розвиток спритності рухів має первинне значення. Він відіграє важливу роль в підготовці дітей до виконання точних рухів, озброюючи їх знаннями про правильні способи виконання рухових дій. Цьому сприяють такі вправи: кидання і ловіння предметів, метання в ціль, вправи з предметами, а також рухливі ігри. Швидкість рухів залежить від швидкості протікання фізичних процесів в нервово-м'язовому апараті і центральних відділах нервової системи. Цим пояснюється недостатній розвиток швидкості рухів, що часто зустрічається, у учнів спеціальної школи.

Розвиток сили м'язів у школярів засобами фізичної культури вимагає певної обережності і послідовності. З цією метою використовуються динамічні вправи, що не вимагаються тривалої напруги [1;5]. Краще застосовувати вправи

і ігри, виконання яких вимагає короткочасної швидкісно-силової напруги, наприклад стрибки, метання, і вправи з набивними м'ячами, ігри із застосуванням цих вправ та ін. Розвиток витривалості засобами фізкультури досягається поступовим збільшенням тривалості фізичних навантажень. Внаслідок цього організм дитини поступово адаптується до стомлення, набуває здатність виконувати рухи тривалий час і швидше відновлювати працездатність [2; 4].

Виховання в учнів інтересу і звички до зайняття фізкультурою – важлива умова фізичного виховання. Без усвідомленого інтересу, без прагнення удосконалювати свої фізичні можливості не можна успішно здійснювати фізичне виховання.

Внаслідок відставання в руховому розвитку багато учнів спеціальної школи з небажанням займаються фізичними вправами, особливо в перший рік навчання. Період початкового навчання займає особливе місце у виникненні і розвитку у дітей інтересу до зайняття фізкультурою. Наші дослідження показали, що 67% учням молодших класів не подобаються уроки фізкультури, без зацікавленості їх відвідують 23% школярів і, лише 10 % - подобається виконувати фізичні вправи на уроках. Багато що залежить від того, як поставлено фізичне виховання в школі, як відносяться до нього керівник школи, учителі молодших класів, вихователі, від наявності матеріально-спортивної бази, від того, як проводяться уроки, фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня, фізкультурні свята, дні здоров'я і спорту, масові змагання, як оформлена наочна агітація.

Виховання позитивних морально-вольових якостей у учнів спеціальної школи – одне з важливих завдань зайняття фізкультурою. В процесі цього зайняття з'являються великі можливості для вироблення у школярів позитивних моральних якостей і звичок та моральної поведінки. При цьому моральне виховання не проходить без вольових зусиль самих учнів. Кожен учень, виконуючи спільні практичні дії, неминуче вступає у певні відносини з колективом, з учнями своєї команди і команди суперників (у іграх та естафетах), з окремими учнями. Завдяки цьому діти привчаються виконувати правила поведінки, у них виробляються навички і звички правильно поводити себе в колективі.

Корекція недоліків розумового і фізичного розвитку визначає собою специфіку фізичного виховання в спеціальній школі. Вона виражається в тому, що зміцнення здоров'я і загартування дитячого організму, навчання руховим умінням і навичкам, розвиток рухових можливостей здійснюється одночасно з вирішенням корекційних завдань.

Вплив зайняття фізичною культурою на розумовий розвиток учнів полягає в тому, що довольні рухи, якими є фізичні вправи, виконуються при активній участі розумової діяльності. Завдяки їй забезпечується доцільне планування рухів, аналіз, корекція, виконання і кінцева оцінка рухової дії. На основі розумової діяльності накопичується руховий досвід. У довольних рухах проявляється взаємозв'язок між внутрішньою (психічною) і зовнішньою (фізичною) діяльністю.

Чим більше запас знань, чим вище рівень розвитку абстрактно-теоретичного (розумового) компонента рухової діяльності, тим більший ефект досягається в здійсненні завдань корекції недоліків розумового і фізичного розвитку. Відомо, що дієвість засобів фізичної культури багато в чому залежить від свідомості виконання фізичних вправ.

Корекційний вплив занять фізкультурою на розумовий розвиток полягає так само в тому, що завдяки цьому зайняттю в режимі дня забезпечується оптимальне відношення розумової і фізичної діяльності учнів, що є необхідною умовою підвищення розумової і фізичної працездатності, а отже, і успішнішого здійснення завдань корекції.

Корекція здійснюється успішніше, якщо разом з прямою дією на виправлення певного недоліку використовуються і загально-розвивальні, і загально-оздоровчі вправи, а варіативність їх виконання дає можливість підбирати найбільш доцільні для кожного окремого випадку. Тому засоби фізичної культури мають перевагу в цьому відношенні перед виховною працетерапією.

Названі вище основні положення корекційно-виховної роботи треба дотримуватися при проведенні усіх форм занять фізичною культурою.

Заклучення та висновки.

Фізичне виховання учнів з обмеженими можливостями має свою специфіку, зумовлену їх анатомо-фізіологічними та психологічними особливостями. З початком навчання значно зростає обсяг розумової праці дітей і водночас відчутно обмежується їх рухова активність та можливість перебувати на відкритому повітрі. Ось чому правильне фізичне виховання є не тільки необхідною умовою всебічного гармонійного розвитку особистості учня, а й дійовим фактором підвищення його розумової працездатності.

Литература:

1. Бондар В. І. Актуальні проблеми розвитку освіти дітей з обмеженнями життєдіяльності: шлях від інституалізації до інтеграції / В. І. Бондар, В. М. Синьов // Збірник наукових праць Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка Сер. Соціально-педагогічна / за ред. : О. В. Гаврилова, В.І. Співака. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009.- Вип.ХІІ. С. 8 – 14.
2. Глоба О.П. Теорія і практика соціалізації осіб з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах регіонального реабілітаційного середовища : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. пед. наук : спец. 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / О.П. Глоба. – К., 2013. – 40 с.
3. Синьов В. М. Психологія розумово відсталості дитини : підруч. / В. М. Синьов, М. П. Матвеева, О. П. Хохліна. – К. : Знання, 2008. – 359 с.
4. Татьянчикова І. В. Соціалізація дітей з порушеннями інтелектуального розвитку: монографія / І. В. Татьянчикова.- Слов'янськ: Вид-во Б. І. Моторіна. 2014. – 381 с.
5. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина І. Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2008. – 272 с.

References:

1. Bondar V. I. Aktual`ni problemy` rozvy`tku osvity` ditej z obmezhenyamy` zhy`ttyediyal`nosti: shlyax vid insty`tualizaciyi do integraciyi [Actual problems of development of education of children with limitation of vital functions: the path from institutionalization to integration] / V. I. Bondar, V. M. Sy`n`ov // Zbirny`k naukovy`x pracz` Kam'yanecz`-Podil. nacz.. un-tu im.. Ivana Ogiyenka Ser. Social`no-pedagogichna / za red.. : O. V. Gavry`lova, V.I. Spivaka. – Kam'yanecz`-Podil`sky`j : Aksioma, 2009.- Vy`p.XII. S. 8 – 14.
2. Globa O.P. Teoriya i prakty`ka socializaciyi osib z porushennyamy` oporno-ruxovogo aparatu v umovax regional`nogo reabilitacijnogo seredovy`shha [The theory and practice of socialization of persons with disorders of the locomotor apparatus in the conditions of a regional rehabilitation environment]: avtoref. dy`s.. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra. ped. nauk : specz. 13.00.03 «Korekciyna pedagogika» / O.P. Globa. – K., 2013. – 40 s.
3. Sy`n`ov V. M. Psy`xologiya rozumovo vidstaloyi dy`ty`ny` : pidruch. [Psychology of a mentally retarded child] / V. M. Sy`n`ov, M. P. Matveyeva, O. P. Xoxlina. – K. : Znannya, 2008. – 359 s.
4. Tat`yanchy`kova I. V. Socializaciya ditej z porushennyamy` intelektual`nogo rozuy`tku: monografiya [Socialization of children with intellectual disabilities] / I. V. Tat`yanchy`kova.- Slovyans`k: Vy`d-vo B. I. Motorina. 2014. – 381 s.
5. Shy`yan B. M. Teoriya i metody`ka fizy`chnogo vy`xovannya shkolnyariv. [Theory and method of physical education of schoolchildren] Chasty`na I. Ternopil`: Navchal`na kny`ga. – Bogdan, 2008. – 272 s.

Abstract. *The article is devoted to the disclosure of the question of the role of physical education for the development of children with disabilities. The essence of the renewed influence of physical exercises on motor disorders that arose as a result of defeat of the central nervous system was emphasized. The emphasis is placed on the fact that the imperfect motility of students with disabilities not only complicates the learning of their motor activity, but also hinders development in general.*

Key words: *physical education, motor skills, motor development, corrective-developmental activity, students with disabilities.*

Стаття відправлена: 03.04.2019 г.

© Співак Л. А.